

HALK EDEBİYATINA ADANMIŞ BİR ÖMÜR İBRAHİM ASLANOĞLU

Metin Turan

Ülkemizde, halkbilimine, özellikle de halk edebiyatına büyük katkıları olmuş derleyici / araştırmacılarımızdan İbrahim Aslanoğlu'nu 15 Mart günü sonsuz yurduna uğurladık.

1920 yılında Tokat'da doğan Aslanoğlu, iki yaşında iken babasını kaybeder. İlk ve ortaokulu Tokat'ta, öğretmen okulunu ise Sivas'ta tamamlar. Askerlik sonrası ise Divriği Cumhuriyet İlkokulu'na atanır ve burada on altı yıl görev yapar. Ardından yine Sivas merkez Çiçekli ve Gaziosmanpaşa ilkokullarındaki görevinden sonra emekliye ayrılır. Bu bakımdan, İbrahim Aslanoğlu daha çok Sivas'la özdeşleştirilir ve Sivaslı olarak bilinir.

İlk şiiri henüz ortaokul öğrencisi iken Tokat'ta yayımlanan *Yeşilirmak* gazetesinde yayınlanan Aslanoğlu'nun edebiyat ve sanatla tanışması divan şairi olan amcası Abdullah Haki Efendi ile olmuştur.

Aslanoğlu, biraz da görev yerinin Sivas olması nedeniyle bu yöre ozanları üzerinde çok önemli çalışmalarda bulunmuş, birçok bilinmeyen şairimizi günyüzüne çıkarmış, karanlıkta kalan birçok şiiri aydınlığa taşımıştır.

İbrahim Aslanoğlu'nun bir büyük

özelliği de folklor yayıncılığı konusunda gösterdiği titizlik ve örnek çabadır. İhsan Hınçer'in *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinden sonra Türkiye'de uzun ömürlü ve yoğun emekle çıkan dergilerin başında Aslanoğlu'nun yayımlanmış olduğu *Sivas Folkloru* (78 sayı, 7 cilt) ve *Türk Folkloru* (93 sayı) dergileri gelir. Bunlara bir de *Türk Folkloru Belleten*'leri eklersek, Aslanoğlu'nun birey olarak Türkiye kültür yaşamına katkılarının ne anlama geldiği kolaylıkla anlaşılır sanırım.

Ayrıca, Ahmet Kutsi Tecer'in 1931 yılında düzenlediği Sivas Halk Şairleri Bayramının ikincisini de Aslanoğlu, 30 Ekim 1964 tarihinde düzenlemiştir.

Aslanoğlu'nun belirgin bir başka özelliği ise, özgün araştırmacılığıdır.

Birçok araştırmacının hep bir öncükünü örnek alarak aynı bilgileri tekrarladığı bu ülkede, Aslanoğlu kuşku ve savlarını gizlemeyen; bunları öne sürerken de maddi dayanaklarını gösteren ender edebiyat araştırmacılarımızdandır. Örneğin, Pir Sultan Abdal konusunda, onun öne sürdüğü birden çok Pir Sultan Abdal'ın varlığı savına değin, çoğunlukla tekrar edilen bilgiler geçilmiyordu. Ayrıca Yunus Emre, Teslim Abdal, Kul Him-

met, Kul Himmet Üstadım, Şah Hatayi ve Anadolu Hatayileri konusundaki tezleri de Aslanoğlu'na özgü, bilimsel derinliği olan yaklaşımlardır. Üstelik Aslanoğlu, birçok konuda ilk araştırmayı yapan insan özelliği de taşımaktadır.

Örneğin, *Kul Himmet Üstadım* adlı çalışması yayımlanana değin, Kul Himmet mahlaslı tüm şiirler, bildiğimiz, 16. yüzyılda yaşamış Almus'un Varzıl (Görümlü) köyünde mezarı bulunan ozana maledilmektedir. Oysa *Kul Himmet Üstadım* adlı çalışmasıyla, Aslanoğlu, bunun böyle olmadığını, Kul Himmet Üstadım'ın 18. yüzyılın sonlarında yaşamış bir ozan olarak, Kul Himmet'e duyduğu hayranlıkla böyle bir mahlasla şiirler söylemesinden kaynaklandığını belirtince, ibrenin yönü bütünüyle değişiverdi. Burada somut iki durum ortaya çıkıyor. Bunlardan biri, Türkiye'de araştırmacıların, özellikle de halk edebiyatı araştırmacılarının çok sağlıklı çalışmadıklarıdır. Birinci el kaynaklara ulaşma konusunda yeterli titizliği göstermeyerek, ulaşabildikleri ilk kaynakları doğru varsayarak oradan yorumlara vardıkları, ikincisi de kaynak toplama konusundaki yöntem eksikliğidir. Aslanoğlu, çalışmalarıyla bu iki duruma da açıklık getiren sayılı araştırmacılarımızdandır. Eğer Aslanoğlu'nun çalışmalarında izlediği yöntem biraz irdelenirse, onun bu konuda nasıl bir örneklik oluşturduğu kolaylıkla görülebilir. Kimi yazılarından ve derleme öykülerinden çıkarabildiğim sonuçlara göre yazacak olursam, Aslanoğlu öncelikle bir mekan unsuruyla yola çıkmaktadır. Örneğin, Yunus Emre konusundaki tezlerinde, Kul Himmet ve Pir Sultan Abdal, Şah Hatayi konusundaki tezlerinde hep bu etkenin varlığını görürüz. Kuşkusuz bu mekanı tayin etmeden önce, o ozanla ilgili değişik kaynaklardan, yazmalardan, cönklerden, divanlardan bilgi-

ler elde etmiştir. Ama, bu tür bilgileri kütüphane araştırmacılarının birçoğu elde edebilir. Onun izlediği yöntemin farkı burda belirginleşiyor; kütüphane çalışmasının yanısıra, saha araştırmasını da öncelikli olarak benimsiyor. Örneğin, araştırma konusu Teslim Abdal'sa köyüne kadar gitme gayretini mutlaka gösteriyor. Mezarını buluyor. O soydan gelen insanlarla mutlaka görüşüyor. Tüm bu bulgularıyla kütüphane araştırmalarını bütünleştirdikten sonra savını öne sürüyor. Edebiyat öğretmeni Sabri Yücel'e yazdığı bir mektupta da belirttiği gibi: "Araştırmacı olmak için akademik kariyer sahibi olmak yetmez. İstedığınız kadar ünvan ve kariyer sahibi olunuz, araştırma için dağ-taş gezmiyorsanız, halkın içine girmiyorsanız, kütüphanelerde ömür tüketmiyorsanız hiç bir şey üretmezsiniz. Masa başında oturarak araştırmacılık olmaz." Bu bakımdan kolaycı olmayan Aslanoğlu için edebiyat çevrelerinde araştırmacı olduğu kadar ayırıştırıcı vurgulamasının haklılığı daha bir anlaşılır olmaktadır.

Aslanoğlu'nun bir başka özelliği, Türkiye gibi popülist politikaların hemen her dönem gündemde olduğu bir ülkede, üstelik popülizme çok kolay kayabilen bir alandaki araştırmacılığıyla, böyle bir tuzağa düşmemiş olmasıdır. Hele bir yayıncı olarak dergisinde değişik anlayıştaki insanlara gösterdiği anlayış ise, onun inceliğini anlamak bakımından daha bir anlamlıdır.

Kaynaklara ulaşmada gösterdiği titizlik de İbrahim Aslanoğlu'nun belirgin yanlarından biridir. Ayrıca verili bakış açılarını reddedişi ve onlardan kuşku duyması da edebiyat tarihçileri ve araştırmacıları için örnek alınabilecek tutumlarından başkasıdır.

Şunu da belirtmem gerekiyor ki, İbrahim Aslanoğlu bir edebiyat kuramcı-

sı değildir. Bu bakımdan ondan folklor ya da halk edebiyatına ilişkin geniş açılımlı yorumlar beklemek doğru değildir. Böyle bir yoruma hiç bir zaman da girişmemiştir.

Aslanoğlu'nun bugüne değin yayımlanmış olan *Divriği Sanat* (1961), *Her Yönden Sivas* (1964), *Aşık Veysel* (1964), *Sivas Halk Şairleri Bayramı* (1965), *Seyit Türk* (1967), *Kulşahzade Rahmi* (1967), *Kul Himmet Üstadım* (1976), *Aşık Veli* (1984), *Pir Sultan Abdallar* (1984), *Söz Mülkünün Sultanları* (1985), *Evliya Çelebi Sivas'ı ve Sivaslıyı Anlatıyor* (1991) ve *Şah İsmail Hatayi ve Anadolu Hatayileri* (1992) adlı çalışmalarındaki genel perspektife baktığımızda yukarıdan beri özetlemeye çalıştığımız ona özgü araştırmacı ve ayrıştırıcı özelliği daha bir kavramış oluruz. Bu yapıtlarından çıkarılabilecek bir başka sonuç ta, İbrahim Aslanoğlu'nun tarihsel miras konusundaki duyarlılığıdır. O, bu ayrıştırıcı kimliğiyle tarihsel gerçekliği yansıtan tavrı tarih çarpıcılığından ayırt edemeyen kişilik erozyonuna uğramışlara da doğrusu, iyi bir yanıtır.

Ulusal ve uluslararası 15'den fazla kongre, seminer ve sempozyuma katılan

İbrahim Aslanoğlu, 1950 yılında başlayan folklor ve halk edebiyatı sevdasını tam 45 yıl yoğun bir emek içerisinde geçirerek Türk kültür dünyasının önemli değerlerini tanıtmış, tanınmalarına katkıda bulunmuştur.

Kendisiyle en son *Şah İsmail Hatayi ve Anadolu Hatayileri* adlı kitabının yeni çıktığı 1992 yılının sonbahar günlerinde sohbet etme olanağı bulabildim. *Türk Folkloru*'nu yeniden yayımlayıp yayımlayamayacaklarını sorduğumda, yayımlayamamanının burukluğunu da duyarak "Çok istiyorum" diyerek eklemiştir: "Yayıncılık artık daha bir zorlaştı. Emekli maaşıyla olacak gibi değil. Bakanlığa yazdım abone olmaları için, cevap bile vermediler."

O günlerde Sivas Meşhurları üzerinde çalıştığını söylüyordu. Bana da Karslı halk ozanları üzerinde çalışmamı, Kars'ın yüzyıl boyunca esarete kaldığını, böyle şehirlerde mutlaka zengin bir halk edebiyatı damarı olacağını, bunun mutlaka araştırılması gerektiğini söylüyordu.

Ömrünü folklor ve halk edebiyatına adanmış bir kültür adamının eksikliğiyle yaşıyoruz şimdi...

GÜNDOĞAN EDEBİYAT

Türkiye'de ilk kez
edebiyat bilimi dergisi olarak çıkmaya başlayan
Gündoğan Edebiyat,
araştırma ağırlıklı bir dergi.
Derginin yayın yönetmenliğini
Prof. Dr. **Gürsel Aytaç** yapıyor.
Yayın kurulunda Prof. Dr. **Ayşegül Yüksel**,
Prof. Dr. **Tuna Ertem** ve Doç. Dr. **Yıldız Ecevit**
bulunuyor. Derginin yazışları müdürlüğünü
Nuran Demir yürütüyor.
Dergi, Kış, Bahar, Yaz, Güz sayıları olmak üzere
yılda **4** kez yayınlanıyor.

Abone olmak ya da eski sayıları almak için
Gündoğan Yayınları
P. K. 271 Yenişehir /ANKARA adresine yazınız.
Abone ücreti yıllık 2.000.000 TL'dir. (Öğrenci ve
Öğretmenlere % 50 indirimle 1.000.000TL'dir.)
Yurtdışı abone ücreti: Avrupa Ülkeleri 90.D.M.,
diğer ülkeler 50 \$'dır.
Eski Sayıların tanesi 350.000TL.
Ödemeleri **Eren Gündoğan** adına **411639** nolu
posta çeki hesabına yapınız.

GÜNDOĞAN YAYINLARI
